

CENTERPARTIET

SEDAN ÅTMINSTONE år 1933 har bondeförbundet, numera centerpartiet, som bekant fört en politik, vilken förstört borgerlighetens möjligheter att hävda sig gentemot den maktägande och alltmer självtillräckliga socialdemokratin. 1950-talet representerade därvidlag en serie av veritabla sabotage från hr Hedlunds sida gentemot högerpartiets och folkpartiets försök att skapa en enhetsfront grundad på ett gemensamt borgerligt alternativ. Det har därför blivit naturligt att i den politiska debatten tala om högern och folkpartiet såsom »de båda oppositionspartierna» medan centerpartiet skiljs ut såsom något för sig. Hur välgrundad denna bestämning är framgår med all tydlighet av en artikel i detta häfte av Svensk Tidskrift, i vilken bondeförbundet-centerpartiets ideologiska och politiska föregående analyserats. I ljuset av denna undersökning framstår hr Hedlund som den traditionstrogne förvaltaren av ett arv av opportunism och taktisk hänsynslöshet, vilket går tillbaka till Bramstorps och K. G. Westmans dagar. Ser man centerpartiets aktuella politik mot detta historiska perspektiv blir det också tydligt, varför hr Hedlund — vare sig han

velat eller icke — måst spela rollen av den svenska inrikespolitikens legoknekt. Det har helt enkelt varit hans raison d'être. När bondeförbundet misslyckades med att realisera sin föresatta stora uppgift: att samla alla bönder inom ett parti, brast förutsättningen för en självständig politik på lång sikt, som inriktats efter principiellt bestämda syften. Någon egen ideologisk tradition, som sträckte sig utöver vissa agrarromantiska föreställningar, hade partiet nämligen inte. Enda möjligheten blev då för ett parti, begränsat till en minoritet av bondebefolkningen, att satsa på det partitaktiska spelet för att inhösta vinster i marginalen mellan socialdemokratin och dess borgerliga motståndare. Detta har i sin tur förutsatt en breddning av partiets underlag. I hr Hedlunds politik får man betalt för vad man kan leverera i form av politiskt stöd. Under en viss nivå i fråga om politisk styrka lönar det sig föga att uppträda på marknaden. Därav omkostymeringen till centerparti och det under 1950-talet proklamerade intresset för småföretagarna. Denna taktik inriktad på korta politiska affärer betyder självfallet inte att hr Hedlund varit eller är ovillig att

deltaga i en allians med de borgerliga partierna. Men dessa måste ha tillräcklig styrka för att kunna garantera betalning för gjorda tjänster — och den situationen har hittills icke förelegat.

Det historiska perspektivet på centerpartiets politik gör det också lättare att förstå, vilken besvikelse 1960 års val måste ha varit för dess partiledning. Man hade i underförstått samarbete med socialdemokraterna använt pensionsfrågan till att misskreditera först folkpartiet och sedan högerpartiet — allt i avsikt att med ökad styrka träda fram som den givne koalitionspartnern till socialdemokratin. Det måste ha varit med djup förargelse, som hr Hedlund på valnatten kunde konstatera att han hade lyckats blott alltför väl i de manövrer med vilka han räddade socialdemokratin. Valutgången blev så gynnsam för hr Erlander, att de tjänster hr Hedlund torde ha stått beredd att erbjuda — mot vederbörlig kompensation, förstår sig — inte behövdes.

Men yrket härdar sin man och hr Hedlund har inte givit tappt. Alla intresserade iakttagare av den svenska inrikespolitiken begriper mycket väl att han inte utan ersättning skrev på hr Strängs »skattepaket» i höstas. Sådant har centerpartiet inte råd med — allra minst inför en valrörelse, där socialdemokraternas och centerpartiets skattepolitik kan beräknas bli föremål för en hårdhänt granskning från de

båda borgerliga partiernas sida. Det är också en allmänt utbredd förmodan att centerpartiet efter valet kommer att inträda i regeringen. Ja, de finns, som tror att hr Hedlund fick ett direkt löfte härom, när han så tjänstvilligt ilade till hr Strängs sida.

Från borgerlig synpunkt är det ingalunda att beklaga om centerpartiet trädde i öppen koalition med socialdemokratin. Centerpropagandans befärdheter kan bemötas och partiets politiska ansvar kan utkrävas långt mera effektivt än om det agerar i skymundan.

Men saken har en annan och mera oroväckande sida. Svensk inrikespolitik har sedan det andra världskriget väsentligen gällt våra inre skatte- och socialpolitiska problem. Frågan om vårt lands anslutning till det ekonomiska och politiska enhetsverket i Europa börjar aktualisera problem av en helt annan storleksordning.

Centerpartiet skulle inte vara det parti det är — och hr Hedlund inte den fullfjädrade politiske ledare han är — om partiledningen här inte beredde sig att utnyttja eventuella gynnsamma konjunkturer på sitt speciella sätt. Vad som oroar inför denna möjlighet är de omisskännliga drag av antikapitalism och främlingsfientlighet, som har djupa rötter inom bondeförbundet-centerpartiet. Antikapitalismen har ofta kommit till uttryck i partiets tonfall gentemot storindustrin. Främlingsfientligheten från 1933

års bondeförbundsprogram («*Som en nationell uppgift framstår den svenska folkstammens bevarande mot inblandning av mindervärdiga utländska raselement samt motverkandet av invandring till Sverige av icke önskvärda främlingar*») är förankrad i primitiva reaktioner inom det isolerade bondesamhället, vilka numera egentligen borde representera ett övergången stadium.

Olycksbådande tecken tyder på att hr Hedlund överväger att blåsa liv i den isolationism, som trots vår ställning som exportnation fortfarande lever kvar på sina håll — och särskilt bland hans egna bondeväljare. Skulle han göra det ligger det nära till hands att han slår följe med de isolationistiska krafter, som finns inom socialdemokratien.

En sådan allians skulle bli farlig. Den skulle oundvikligen föra oss in i inrikespolitiska stridigheter av en bitterhet och skärpa, som skulle komma 1950-talets politiska motsättningar att te sig som gemyntliga familjeuppgörelser. Ett säkert sätt att bringa centerpartiets ledning till betänksamhet inför utsikterna till partitaktisk exploatering av vårt lands utsatta läge är emellertid att tillfoga det ett valnederlag i höst. Den första uppgiften för de borgerliga partierna är självfallet att tränga tillbaka socialdemokratins positioner. Men de faror, som hotar från hr Hedlund, — om han skulle anse sig ha lyckats konsolidera sitt partis ställning — är så stora, att de borgerliga partierna borde inrikta sig på att också slå tillbaka centerpartiet.